

**Д. С. Мартишин
А. І. Богданенко
Є. О. Романенко**

НА ШЛЯХУ ПІЗНАННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Київ
2022

Рецензенти:

Ян Шафін, протоієрей (prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.),
доктор теології, професор (Словаччина)

П. В. Бочков, священник, доктор богословських наук
(Папський богословський факультет у Вроцлаві,
Польща), кандидат юридичних наук

Г. О. Рибальченко, архімандрит, доктор теології,
доктор філософії (Православний богословський
факультет Пряшівського університету у Пряшеві,
Словацька Республіка)

Мартишин Д. С., Богданенко А. І., Романенко Є. О.

На шляху пізнання релігійної філософії. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022.
96 с.

ISBN 978-617-520-167-1

Проаналізовано основні етапи розвитку руської релігійної філософської та соціальної думки з урахуванням специфіки та зв'язку філософії з християнською теологією.

У світлі християнської істини релігійні мислителі осмислювали багатогранні процеси політики, економіки, соціальні та духовні інтереси людства. В умовах глобальних криз ХХІ ст. творчий спадок релігійних філософів стає досить запитаним сучасною наукою.

Для широкої читацької аудиторії, яку цікавлять питання діалогу Церкви, держави, науки та релігії.

© Д. С. Мартишин,
А. І. Богданенко,
Є. О. Романенко, 2022

ISBN 978-617-520-167-1

© Видавництво Ліра-К, 2022

Нині, як і в минулому, у Православній Церкві, науці та суспільстві відбувається політична трансформація, визначення духовних векторів руху суспільства, переоцінка багатьох духовних цінностей, також переосмислення власної історії. Християнин знаходиться перед новими викликами цивілізації, складними болючими богословськими та філософськими питаннями буття, коли все, чим жив світ християнства раніше, у що вірила Церква, оголошується вигаданим, ілюзорним та неспроможним, а нові парадигми культурного невігластва, варварства та політичної маніпуляції оголошуються справжніми та прогресивними.

Чимало православних християн стоїть перед складним вибором: суворо додержуватися консервативних та архаїчних моделей розвитку суспільства минулого, або ж, переглянувши виклики історії, почати сповідати нові парадигми модернізації та духовного оновлення буття. І самі питання рефлексивного осмислення християнської богословської думки, духовного оновлення людства посідали чільне місце у творчості російських богословів та філо-

софів післяжовтневого закордону. Причи- на нашого дослідницького зацікавлення обумовлена прагненням російських інтелектуалів-емігрантів – богословів і філософів – зберегти живу православну віру, спадкоємність російської культури, не відірватися від коріння своєї духовної родини: богослов'я, літургійного життя та історії Православної Церкви. Це є актуальною темою сьогодення для православного співтовариства пострадянського простору.

Історики, філософи зазначають, що в Росії напередодні 1917 року відбувся потужний сплеск релігійного руху, футурології, поезії та мистецтва. Цілком очевидно, що скарбниця світової релігії, культури, філософії та літератури поповнилася багатьма геніальними творами релігійних мислителів. Дослідниками визначено три парадигми трансформації російської культури: релігійна філософія, поезія та мистецтво [7–9]. Ці головні напрями епохи Срібного віку досягли найвищого рівня всієї світової духовної культури. Подібні досягнення й дали деяким дослідникам підставу характеризувати даний історич-

ний період “зоряним часом” російської філософії, літератури та релігійної думки.

Науково-богословський підхід до філософського спадку А. В. Карташова (1875–1960), М. О. Бердяєва (1874–1948), С. Л. Франка (1877–1950), П. М. Євдокимова (1901–1970), В. М. Лосського (1903–1958) та богословського досвіду протоієрея Сергія Булгакова (1871–1944), протопресвітера Василя Зеньковського (1881–1962), протоієрея Георгія Флоровського (1893–1979), протопресвітера Миколая Афанасьєва (1893–1966), протопресвітера Олександра Шмемана (1921–1983), протопресвітера Іоанна Мейєндорфа (1926–1992) надають можливості краще зрозуміти та оцінити есхатологічне вчення Православної Церкви. До сфери наукових зацікавлень богословів і мислителів входили релігійні, богословські, філософські та культурологічні питання. Їхньому перу належать фундаментальні праці, що вплинули на розвиток не лише філософії, а й сучасної християнської богословської думки й апологетики.

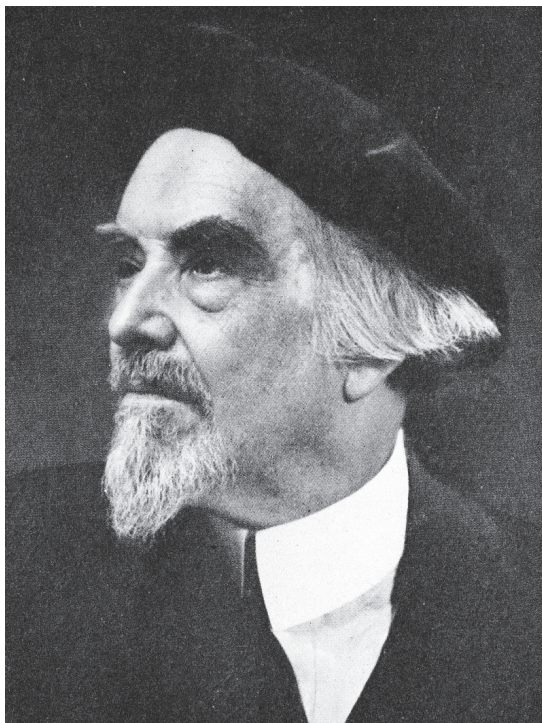
Духовно-релігійний спадок російської еміграції має особливе значення в історії

філософської та богословської думки. Сучасна людина, перебуваючи в стані здобуття власної ідентичності, інтенсивного пошуку істини, завжди може звернутися до філософсько-богословських та духовних ідей представників російської еміграції. Православні богослови та релігійні філософи надихалися прагненням вказати суспільству релігійний вихід із загальної духовної та політичної кризи людства. Цілком очевидно, що християнська есхатологія допомагає людині в пошуку відповідей на численні питання, які висуває сучасне життя.

Визначні священнослужителі, богослови, філософи, визнані світовою науковою спільнотою, прагнули до вичерпного розкриття метафізичних основ людського буття, гносеології, есхатології, філософії, політики, етики та історії християнства. Російська релігійна філософія, яка суттєво вплинула на становлення і розвиток сучасної філософської та богословської думки, являє собою складне багатогранне явище і водночас теоретико-практичне знання, що включає філософію, етику, онтологію, релігійну свідомість, духовний

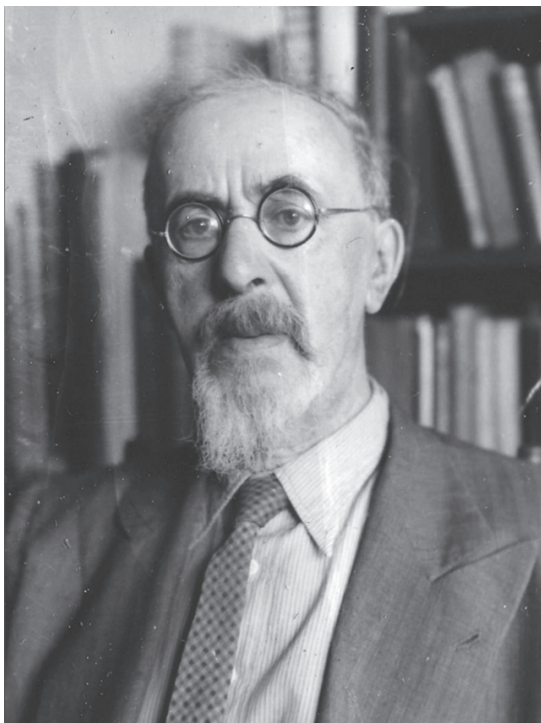

**Карташов Антон Владимирович
(1875–1960)**

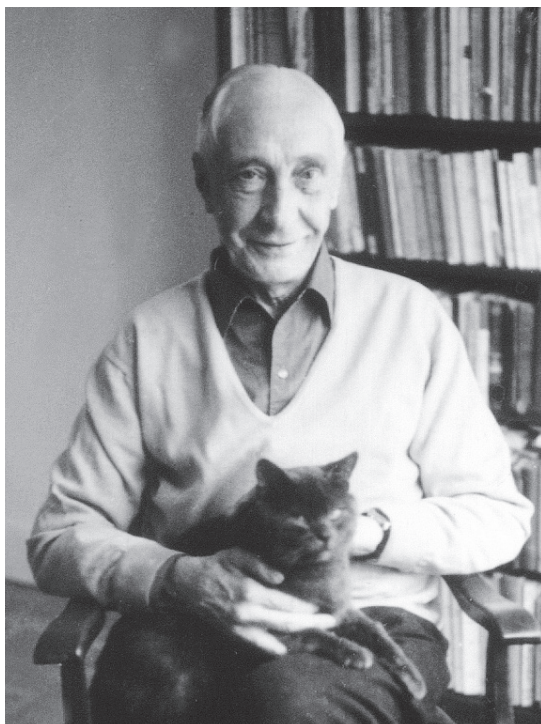

**Бердяев Микола Олександрович
(1874–1948)**

**Франк Семен Людвигович
(1877–1950)**

**Євдокимов Павло Миколайович
(1901–1970)**